

SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

GODINA IX

MAKARSKA 1969.

BIBLIJSKA ČITANJA NOVOGA ČASOSLOVA

Svatko će priznati da Vijeće za provedbu saborske Uredbe o svetom bogoslužju radi punom parom. U prošlom je broju našega lista prikazan opis i dva uzorka novoga časoslova a nakon toga je izišla njegova omašna knjiga tiskana kao rukopis »ORDO LECTIONUM BIBLICARUM OFFICII DIVINI« (Vatikan 1969). Mnogo govori i oznaka na koricama knjige: Schemata, n. 322 — De Breviario 82. Ti se brojevi mogu uspoređivati sa raznim izdanjima shema za sva četiri zasjedanja II vatikanskog sabora.

Taj je »Ordo« poslan biblijskim, liturgijskim i pastoralnim stručnjacima u raznim zemljama s molbom da pošalju svoje primjedbe do 15. svibnja. Zatim će se »Ordo« predložiti Sv. ocu na odobrenje. Vijeće želi primjedbe i konkretne prijedloge osobito u vezi s ovim pitanjima: 1. O dužini perikopa S i NZ; 2. O rasporedu knjiga Sv. pisma; 3. Koliko će nova shema promicati stvarno upoznavanje Biblije? 4. O odnosu između biblijskih čitanja u misi i u časoslovu; 5. O responzorijima. Pravo je da se naši čitaoci upoznaju i s ovom shemom rađenom s toliko biblijskog znanja i ljubavi, a i vremena.

I Što sadrži ova shema?

Na početku je Opći uvod od 12 stranica. S nekoliko se rečenica iznosi povijest biblijskog čitanja u časoslovu i konstatira da su kod konačnog sastavljanja Rimskog brevijara otpala mnoga čitanja (u korizmi, u osmini Uskrsa i Duhova), druga skraćena, a njihov izbor obavljen skoro mehanički tako da u sadašnjem časoslovu nema mnogo vrlo važnih dijelova Biblije. Uz to je do god. 1913. mnogo svetačkih blagdana imalo svoja ili opće svetačka čitanja iz Biblije i tada je broj tih dana sužen na 78, a reformama god. 1953. i 1960. na 51. dan.

Međutim je već Liturgijska komisija, ustanovljena od Pija XII, radila na još većim ispravcima za koje su mnogi poslali svoje prijedloge, tako kard. Feltin, Garrone, Gracias, Léger, Mimmi, Roncalli. To je stanje zatekao sabor koji je u čl. 35,1, 89c i 92a svoje liturgijske Uredbe postavio važna načela za čitanje Biblije u časoslovu. Nije ulazio u pojedinosti nego je sve dotične prijedloge i želje saborskih otaca prepustio pokoncilskoj reformi časoslova i cijele liturgije.

Poslije kratica biblijskih knjiga i drugih izvora naša shema ima zanimljivu tablicu na kojoj su uspoređena biblijska čitanja u novom misalu i novom časoslovu. Druga opsežna tablica daje točan broj redaka (i još sve u postocima) svih biblijskih knjiga koliko su se čitale u dosadašnjem časoslovu a koliko će se čitati prema novom rasporedu, i to samo u lekcijama bez obzira na responsorije, kapitule ili kratke lekcije. Evo barem zbirnih brojeva:

Petoknjižje (5846 reraka)	dosada	341 (5,8%)	, otsada	1360 (23,3%)
Ostale povij. knjige (9263)	dosada	1556 (16,8%)	, otsada	2137 (23,0%)
Poučne (bez Ps) (4349)	dosada	717 (16,5%)	, otsada	1250 (29%)
Proroci (5876)	dosada	927 (15,7%)	, otsada	2354 (40,1%)

Stari zavjet (bez Ps) (25334) dosada 3541 (13,9%), otsada 7101 (28%)

Novi zavjet (bez Ev) (4182) dosada 399 (33,5%), otsada 4002 (95,7%)

Na prvi pogled je jasno kako je time udovoljeno čl. 35,1 saborske Uredbe: »Neka se u svetom bogoslužju obnovi obilnije... čitanje Svetoga pisma«, a neće biti teško priznati da je to čitanje u novom časoslovu i »raznovrsnije i prikladnije«.

Nakon tih uvodnih stranica naš »Ordo« donosi popis biblijskih čitanja s naslovom - sadržajem perikope za svaki dan u godini: za došašće, božićno, korizmeno i uskrsno doba, vrijeme »per annum«, blagdane BDM i svetaca i »communia« (str. 27—57). Slijedi isto takav popis responsorija s ponovljenom navedbom lekcije i responsorijem u cijelosti (str. 59-230) i još lectiones breves (i capitula) u cijelosti (str. 231—322). Na kraju je detaljni popis svih perikopa S i NZ.

II Kako je izrađen novi raspored čitanja?

Kad je vijeće za provedbu liturgijske Uredbe organiziralo svoj veliki rad, njegova se posebna radna grupa prihvatila reforme biblijskog čitanja u časoslovu. Radilo se u više potkomisija najprije na izboru biblijskih tekstova koji će ući u časoslov. Za sličan izbor u novom misalu radila je druga gru-

a. Za NZ je bilo lako odlučiti da se čita sav osim pozdrava a svršetku apostolskih poslanica. U SZ su odabrani odlomci oji govore o povijesti našega spasenja ili su posebno korisni a kršćansku duhovnost. Na taj je način iz Knjige postanka zeto 28,3% svega teksta, a iz Knjige izlaska 27,1% (dosada 1,3% i 1,2%). Od slijedećih knjiga Sedmoknjižja dosada se u asoslovu nije ništa čitalo, a tako ni iz knjiga Rute, Ljetopisa, Izre i Nehemije, što je sada ispravljeno. Iz gornje se tablice vidi koliko će se više sada čitati iz poučnih i naročito iz pro- očkih knjiga SZ.

Tako izabrane odlomke trebalo je zatim razdijeliti u zao- ružene perikope. Prevladalo je stanovište da u časoslovu vakog dana bude jedno biblijsko čitanje u dužini sadanjih riju, znači od 10 do 20 redaka. Teže su i sadržanije perikope, aročito iz sv. Pavla, kraće a druge duže. Da se izbjegnu po- avljanja i manje korisne stvari, neki su reci izostavljeni, ali ivijek tako da svaki odlomak tvori organsku cjelinu. Kod vake su perikope točno navedeni brojevi svih redaka koji e čitaju. Perikope iz nekih biblijskih knjiga nisu donesene o redosljedu njihovih poglavlja, jer je dokazano da je više outa proizvoljan, a ni prema kronološkom redu koji je vrlo eško ustanoviti, nego prema temama. Tako je npr. odmah u Došašću Izaija donesen ovim redom: o sudu, Gospodnjem lanu i pokori (gl. 1, 2 i 10, 13-14) pa tzv. Izaijina apokalipsa 24—25), između toga o Gospodnjem vinogradu (5.) i o Jese- levu korijenu (11.) kao i Mihejevo (4. 5) obećanje spasenja, a od 17. XII poznata obećanja i tješnja iz drugog Izaije.

Mnogo je teže bilo uskladiti biblijska čitanja u misi i u časoslovu, za što se je založila i Sinoda biskupa god. 1967. U časoslovu se, naime, ne čita evanđelje a u misi se nedjeljom i blagdanom vrlo rijetko čita SZ. Uz to je za misu predviđen trgodišnji, a u časoslovu dvogodišnji ciklus. Prevladalo je načelo da se ista biblijska knjiga ne čita istegodine u misi i u časoslovu, a ako je to kada slučaj, da to bude barem u razmaku od nekoliko mjeseci. Na taj se način postiglo da će se skupa u misi i časoslovu svake godine čitati svi glavni dije- lovi svih biblijskih knjiga, a neke od njih i cijele.

III Novi kalendar

Prije nego se potanje osvrnemo na načela po kojima su biblijske knjige razvrstane u novom časoslovu koristit će ne- što reći o novom kalendaru.

U tok se »per annum« uklapaju četiri liturgijska posebna razdoblja. Odmah na početku je tradicionalno Došašće (I) u kojemu su najviše istaknuti od 17. XII do Božića. Na taj se nadovezuje Božićno doba (II) sa sv. Stjepanom, Ivanom i Nevinom dječicom, s blagdanom sv. Obitelji u nedjelju po Božiću, s blagdanom sv. Bogorodice na osminu Božića (1. I), s blagdanom Bogojavljenja i Gospodnjeg krštenja u nedjelju po Bogojavljenju. Bez pretkorizmenih nedjelja Korizmeno doba (III) počinje Čistom srijedom i s uključenim nedjeljama traje 40 dana do Cvjetne nedjelje koja stoji na čelu najviše istaknute Svete sedmice. Od Uskrsa teče Uskrsno doba (IV) s blagdanom Uzašašća na 40. i Duhovima na 50. dan.

Vrijeme »per annum« ima dva dijela: prvi dio od 13. I do Čiste srijede i broji 5-9 sedmica već prema tome kada pada Pepelnica; drugi se dio nastavlja odmah poslije blagdana Duhova koji više nema osmine. Svih je tih sedmica »per annum« 34 ili nekih godina 33, a uvijek je zadnje nedjelje po Duhovima blagdan Krista Kralja, što odgovara eshatološkom raspoloženju zadnjih nedjelja liturgijske godine.

U tom toku posebna biblijska čitanja, različita od dosadašnjih, imaju tri tradicionalna blagdana: presv. Trojstva u nedjelju po Duhovima (Ef 1, 1-14), presv. Euharistije u četvrtak po 2. nedjelji (Izl 16, 1-15) i presv. Srca Isusova u petak po 3. nedjelji (Rim 5, 1-21).

Dok gore spomenuta zbirka himana ima barem koji poseban himan za još 42 dana, naš »Ordo« za cijelu Crkvu predviđa posebna biblijska čitanja samo za ova 23 blagdana i svetkovine: Bezgrešno začeće, Prikazanje Gospodina (2. II), Stolica sv. Petra, sv. Josipa (19. III), Blagovijest, Sv. Marko, Sv. Filip i Jakov (3. V), Pohodjenje BDM (31. V), Rođenje sv. Ivana Krstitelja, Sv. Petar i Pavao, Sv. Joakim i Ana (26. VII), Gospodnje preobraženje, Uznesenje BDM, Rođenje BDM, Uzvišenje sv. križa, Sv. Mihael - Gabriel - Rafael (29. IX), Sv. anđeli čuvari (2. X), Sv. Luka, Sv. Šimun i Juda, Svi sveti, Spomen mrtvih, Posveta lateranske bazilike i Sv. Andrija.

K tome su dodana posebna čitanja »de communi«: Posvećenje crkve na prvom mjestu kao Gospodnji blagdan, za blagdane BDM (4 obrasca), apostola, mučenika i »svetih muževa«. Drukčije nego dosada i nego u zbirci himana ti se zadnji dijele: Sveti pastir (za papu ili biskupa 4 obrasca, za svećenika 2, za đakona 2, za učitelja Crkve 3), Sveti redovnik

3 i Sveti lajik 4. Poslije »Commune s. virorum« dolazi »Commune s. mulierum«: Sv. djevica 1, sv. redovnica 3 i sv. laika 3.

Usve je za cijelu Crkvu predviđeno blizu 700 perikopa iz S i NZ svaka sa svojim responsorijem, za sve dane u jednoj godini ili u dvije kad se radi o penihopama vremena »per annum«.

IV Kojim se redom čitaju biblijske knjige?

Uz ono što je gore općenito rečeno o čitanjima, i posebno o Izaiji u Došašću, još se moramo osvrnuti na druga vremena i dane. Na Božić je uzeta prva sadašnja lekcija (Iz 52, 1-9), a posebne su za Sv. obitelj (1 Petr 3, 1-17), Sv. Stjepana Dj 6, 8-7, 1, 2a, 44-60), Sv. Ivana (1 Iv 1, 1-2, 3) i Nevinu dječicu (Izl 1, 8-16. 22). Slijedećih se onda dana, u vezi s misnim čitanjima božićnog dana (Heb 1 i Iv 1), čita poslanica Kološanima koja iznosi čitav Kristov misterij i pogled na povijest spasenja. Na Bogojavljenje je lekcija tradicionalna a na Kristovo krštenje 1. i 2. pjesma o Sluzi Jahvinu (Iz 42, 1-8; 49, 1-9). Do 12. I su eshatološke perikope iz 60-66 i Baruha.

U Korizmi se čita povijest spasenja iz knjiga Izl, Lev i Br, kao što se nekad činilo u rimskoj liturgiji. Zadnje dvije sedmice dolazi na red Jer i Tuž, samo na Svetu subotu Hošejevo proroštvo o Gospodnjem uskrsnuću koje se više neće čitati u večernjem bogoslužju Svetog petka.

U osmini se Uskrsa čita 1 Pt poslanica zbog njezina pashalnog i krsnog značenja. Prema općoj liturgijskoj tradiciji Djela apostolska pružaju najprikladnije štivo za sve ostalo Uskrsno doba, jer je život prve Crkve i uopće Crkve provreo iz pashalnog misterija uskrslog i proslavljenog Krista, samo se prve četiri glave Dj čitaju u misi.

Vrijeme »per annum« sa svoja dva niza, svaki po 34 sedmice, počinje s knjigom Post (kao što se dosad činilo od Sedamdesetnice) i tako uvodi u korizmeno čitanje knjige Izl, ili s poslanicom Rim i drugima. Dok te u I godini idu redom većinom kako su u Bibliji, na njih se nadovezuju knjige SZ prema toku povijesti spasenja. U II. godini se prije čitaju preostale knjige SZ pa onda NZ. Za zadnje su sedmice liturgijske godine uvijek predložene eshatološke perikope iz proroka Dan (I god.) i iz Otk (II god.).

Važna je ova napomena (Ordo 17): »Možda će se neke perikope činiti teške i za naše vrijeme manje zgodne. Ipak su izabrane jer pripremaju bolje shvaćanje NZ u cjelokupnom vidu povijesti spasenja. Taj se odnos prema NZ često osvjetljuje responsorijem koji slijedi iza lekcije. Na taj način olakšava razmatranje SZ u svjetlu njegova izvršenja u NZ«.

V Responsoriji

Posebna (IV) radna grupa Vijeća imala je dosta briga s tim odgovorima na lekcije. Bilo je onih koji su mislili da responsoriji spadaju samo u korno moljenje časoslova. Vijeće je odlučilo i Sinoda je biskupa potvrdila da responsoriji ostanu i u zasebnoj molitvi časoslova kao elemenat razmatranja. Kvas Božje riječi, pročitane u »bogoslužju riječi« bilo časoslova bilo mise, treba prožeti svu našu dušu koja tome daje oduška u responsoriju koji slijedi lekciju.

Dosadašnji su responsoriji često slabo odgovarali toj svrsi. Redovito nisu bili odabrani u vezi s dotičnom lekcijom. Sjetimo se samo homilija korizmenih ferija s responsorijima iz nedjeljnog oficija u vezi s raznim patrijarsima. Većinom su responsoriji bili uzeti iz psalama i sami po se bi sadržajni i lijepi, ali bez veze s lekcijama redovito nisu bili ono što su trebali biti: odgovor na lekcije i kao njihov nastavak. Stoga ih se nastojalo temeljito obnoviti da bi pomogli shvatiti pročitani tekst, da bi se taj povezao s poviješću spasenja, da nas od SZ dignu u N, da čitanje Biblije pretvore u molitvu i kontemplaciju i konačno da svojim pjesničkim elementom pruže ugodnu raznolikost (Ordo 11).

Kao što je mjesto dosadašnjih triju biblijskih lekcija uvedena jedna tako će tu lekciju slijediti samo jedan responsorij. Uz neke stare (a još će tih biti uzeto među responsorije poslije drugoga, patrističnoga čitanja), dosta je njih preuzeto iz starih partikularnih časoslova (naročito iz klinijevskog i pariskog), a mnogo je nanovo sastavljenih. Ako nisu uzeti iz dotične lekcije kao njezina jeka, onda su ih potražili u drugim biblijskim knjigama, što je uvijek nad njima označeno. Vrlo ih je malo iz psalama koji su na taj način pridržani psalmodiji u užem smislu riječi. Često je jedan dio responsorija uzet iz S a drugi iz NZ, ali su ti lijepo povezani i tvore cjelinu koliko između sebe toliko s dotičnom lekcijom kojoj pripadaju. Svakako

unaprijed je isključena dosadašnja česta mogućnost da se iza neke lekcije nesumce mora uzeti responsorij koji nema s njom veze.

Svi su responsoriji novog časoslova temeljito pregledani i od VII radne grupe Vijeća »De cantibus in officiis«, jer ako za koji dio, uz himan je poželjno da se kod Časoslova s pukom pjeva još responsorij.

Neki će možda požaliti što obnovljeni responsoriji više ne sadrže kratku doksologiju »Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetome«. Naš »Ordo« ne spominje zašto je ona ispuštena. Bit će zato što posve ne odgovara značenju responsorija i što je često bila vrlo slabo povezana s njime. Treba priznati da je redovito bila izgovarana prilično makinalno dok su oči tražile u prvom dijelu responsorija onaj dio koji je još trebalo ponoviti. Obnovljena liturgija na svim područjima radije eliminira neke nebitne dijelove koji su dosada uzimani previše formalistički, što se naročito ne dolikuje za doksologiju kako je shvaća liturgija.

Spomenuli smo da su svi responsoriji novog časoslova uzeti iz biblijskih knjiga. Poslije drugog čitanja sigurno će mnogi biti izabrani i iz drugih spisa, kao što se vidi iz uzorka, prikazana u prošlom broju našeg lista, poslije lekcije iz poslanice sv. Ignacija antiohijskog Rimljanina. I u našoj zbirki upadaju u oči dva slična. Poslije biblijskog čitanja o svetoj redovnici slijedi poznati responsorij iz oficija sv. Agneza. A za svetu djevicu kao responsorij uzeta ova Augustinova parafraza Ps 44,26 koju neće biti lako dolično prevesti: »Concupivit Rex speciem tuam quam ipse fecit: Deus tuus est, rex tuus est: * Rex tuus et ipse est sponsus tuus. V. Regi nubis Deo, ab illo dotata, ab illo decorata, ab illo redempta, ab illo sancta. * Rex tuus«.

VI Lectiones breves

Vijeće je odredilo da se u Jutarnji i Večernji mjesto dosadašnjih kratkih »kapitula« prirede i duže lekcije koje će osobito poslužiti kad se ti časovi obavljaju s narodom. To je isto potvrdila i Sinoda biskupa. Za razliku od dugih biblijskih lekcija u »Službi čitanja« (kako će se odsad zvati matutin) ti će se kraći odlomci zvati »Lectiones breves«. Svi dosadašnji takvi odlomci nisu zadovoljavali, pa su neki izmijenjeni i k tome potraženi mnogi novi da njihova veća raznolikost pobuđuje zanimanje i pažnju onih koji će ih čitati i slušati.

Izbor je priređen po slijedećim načelima: a) Zadržana su sva zgodna sadašnja »capitula«; b) Izabrana su nova mjesta iz Sv. pisma koja ističu neku posebnu misao ili opomenu; c) Koliko je bilo moguće, sačuvan je značaj pojedinog kanonskog časa; d) Prema rimskoj tradiciji »capitula« nisu uzimana iz evanđelja; e) Za veće su časove određena duža »capitula«; f) U Večernji, gdje je sada mjesto zadnjeg psalma jedan kantik iz NZ, njezin je »capitulum« potražen samo u NZ; g) Budući da je kod zasebnog moljenja obvezatan samo jedan od malih časova, »capitulum« je za njih redovito istog značenja ili i uzet iz iste knjige (Ordo 12-13).

U novom će časoslovu biti preko 500 kratkih čitanja. Ako nam toliki responsoriji, uzeti iz cijele Biblije a najmanje iz psalterija, pokazuje koliko je molitveno blago i u ostalim svetim knjigama, ova čitanja svjedoče da je u njima nebrojeno poticanje za naše duhovno osvješćenje i djelovanje tokom svakoga dana kroz cijelu liturgijsku godinu sa svim njezinim vremenima, blagdanima i svecima.

U Došašću su kratka čitanja uzeta iz velikih i malih proroka SZ koja govore o dolasku Mesije, ali i iz apostolskih poslanica mjesta o paruziji, jer je i tom mišlju prožeto naše zemaljsko vrijeme Došašća. Za božićno su doba teme još bogatije: Mesija je došao, objavljen je cijelom svijetu u kojemu Božji Sin djeluje kao svjetlo u tami. U tom se pogledu posebno ističu kratka čitanja Božića, Bogojavljenja i Kristova krštenja u svim časovima tih za Knista i za nas tako značajnih dana.

Za korizmu su pripravljene dvije serije kratkih čitanja za sve časove. Kod Jutarnje prvih četiriju sedmica govor je o svetosti Božjeg naroda, kod malih časova općenito o pokori i o dužnostima kršćanskog života a Večernja donosi pozive k obraćenju. Posebna kratka čitanja u dvjema zadnjim sedmicama korizme ističu naročit značaj tih dana posvećenih uspomeni Kristove muke, kako to čine i drugi neki dijelovi časoslova i mise tog svetog vremena.

Kroz uskršno vrijeme i kratka čitanja naravski govore o pashalnom misteriju, i to: kod Jutarnje i Trećeg časa općenito, kod Šestog posebno o krštenju, kod Devetog o kršćanskom životu koji proizlazi iz krštenja i kod Večernje o svećeništvu Krista i vjernika.

Za sedmice »per annum« sada će biti na raspolaganju četiri serije kratkih čitanja u svim dnevnim časovima, što odgovara četirima sedmicama na koje je razdijeljen psalterij.

Budući da »Crkva svetkuje uskrsno otajstvo svakog osmog dana« (Uredba 106), tom su misteriju posvećena kratka čitanja nedjelje i petka, svakog toga dana na njemu svojstven način. Utorkom ta čitanja kod malih časova govore pretežno o blaženstvima, srijedom o svetosti a četvrtkom o Bogu stvoritelju i njegovim djelima.

Mnogostruko su preuređena i obogaćena kratka čitanja svih blagdana i svetačkih dana. Za Povečerje je dosadašnji »capitulum« ostavljen poslije psalma tog časa kao kratko čitanje petkom, a za druge je dane u sedmici potraženo novo, vrlo prikladno. Zbog posebnog značaja tog zaključnog časa ta čitanja ostaju ista kroz čitavu godinu.

Na kraju neka je slobodno izraziti želju da što prije dobijemo u ruke na sličan sretan način priređen patristički lecionar novoga časoslova za drugu lekciju kod »službe čitanja« za svaki dan. Uz već razvršten psalterij, uz već izdane nove himne časoslova, taj će dopunjak ovoga »Reda biblijskih čitanja« onda skoro omogućiti izdanje čitavoga časoslova da svećenici, redovnici i mnogi vjernici još bolje slave Boga i hrane svoje duše njegovim riječima i otajstvima.

o. Martin Kirigin OSB

NEMAJU GRIJEHA

Prvopričesnici

U savremenim sukobima unutar i izvan Crkve kao da nema ništa sigurnog, ni svetog ni stalnog. Dinamizam i posavremenje (ili posadašnjjenje) kojega je donio duh II Vatikanskog Sabora kao da se pretvorio u čistu dijalektiku i relativizam. Ruši se ne samo *stari* nego *svaki* pojam autoriteta u Crkvi, unosi se sumnje i subjektivizam u tumačenje dogme i morala...

Među mnogim problemima, koji su u takvim uslovima uskrsli, je i problem prvopričesnika, bolje rečeno: priprava na prvu svetu pričest.

Nekršćanski janzenizam, kako je svima dobro poznato, nije lako pripuštao stolu Gospodnjem ni malene ni odrasle, jer da nisu dostojni, da ne shvaćaju... A oni koji su to »propovijedali« mirno su i mislili i pričješćivali se. Sigurno su sebe smatrali, ako su uopšte o tome ikada razmišljali, za